

Національна Академія наук України
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
імені М.Т.Рильського

Гнатюшин Оксана Євстафіївна

УДК 78.071.1:78.021(2):78.087.61+78.087.68

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ
ТВОРЧОЇ ЛАБОРАТОРІЇ АНАТОЛЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО
(на матеріалах архіву композитора)

17.00.03 – музичне мистецтво

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Київ – 2001

Ц 313 (22к) 7 81 нос - Анатол 6 ськин

48

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті мистецтва та етнології ім. М. Рильського Національного університету «Київська політехніка» (відділ музикознавства).

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00761919 (X)

Науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор
Загайкевич Марія Петрівна,
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України,
провідний науковий співробітник – консультант

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Клин Віктор Львович,
Київський Національний університет культури
і мистецтв, завідувач кафедри теорії музики,
фортепіано і музичного виховання

кандидат мистецтвознавства, доцент
Копиця Маріанна Давидівна
Національна музична академія України
ім. П. І. Чайковського

Провідна установа: Одеська державна консерваторія ім. А. В. Нежданової
Міністерство культури й мистецтв України

Захист відбудеться 8 лютого 2001 року о 16 годині на засіданні
Спеціалізованої вченої ради Д 26.227.01 в Інституті мистецтвознавства,
фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України за адресою:
01001, Київ-1, вул. Грушевського, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту мистецтвознавства,
фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України
(01001, Київ-1, вул. Грушевського, 4).

Автореферат розіслано “ 5 ” січня 2001 р.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради

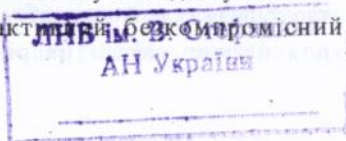
Микитенко — Микитенко О. О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний розвиток музикознавчої науки в Україні неможливий без проведення науково-прикладних досліджень в галузі архівознавства та документознавства. Тривале нехтування джерельною базою протягом багатьох років призвело до значної обмеженості інформативного поля, внаслідок чого творча спадщина українських композиторів на джерельному і бібліографічному рівні вивчена вкрай слабо. Це у свою чергу стало причиною відсутності музикознавчих досліджень, присвячених діячам української музичної культури, в основі яких лежить комплексний аналіз архівних документів. Недооцінкою документальних даних пояснюються і численні неточності навіть у серйозних працях, а також нотних виданнях. Тимчасом архіви діячів музичного мистецтва — воістину безцінне джерело для об'єктивного дослідження мислення, творчого методу, стилю композитора, для наукової та виконавської інтерпретації конкретних творів, а особливо для висвітлення досі невідомих фактів біографії чи важелів формування ідейних переконань. Адже специфіка радянської доби визначила своєрідний, «вибірковий» підхід до архівної справи, що пояснювався необхідністю суворого дотримання засад панівної ідеології.

На сучасному етапі виникла необхідність заповнення прогалин, виправлення помилок або перекручень, подолання упереджених підходів до вивчення й оцінки окремих мистецьких особистостей, їх творчості, ролі в мистецькому процесі певного історичного періоду. Тим більше, що останні роки стали сприятливими для подібних наукових досліджень і оприлюднення їх результатів. Цим пояснюється давно очікувана поява окремих фахових описів музичних архівів, в тому числі, приватних колекцій.

Для своєї роботи дисертант обирає джерелознавчий аспект вивчення життєвого шляху і творчої лабораторії львівського композитора А. Кос-Анатольського (1909–1983). Він увійшов в історію української музики як один із яскравих, самобутніх і активних її творців. Показний і явно поверхневий, «радянський патріотизм» композитора мав зворотній бік, а саме — патріотизм істинного українця. Цей основний складовий елемент його індивідуальності не тільки визначав етичну поведінку А. Кос-Анатольського в житті, живив його активний, безкомпромісний

громадянський темперамент, а й наклав відбиток на усю музичну творчість композитора.

Сформувавшись як мистець вже у зрілих роках, Анатолій Кос-Анатольський працював у різних жанрах. Він досягнув значних успіхів у сфері опери та балету, писав інструментальні композиції для різних виконавських складів, кантати, ораторії. Однак центральне місце в його творчому доробку займають хорові твори, солоспіви, обробки народних мелодій, які можна віднести до кращих здобутків української пісенної лірики.

Доробок композитора є у репертуарі багатьох відомих колективів та окремих виконавців. Він відіграв вагомий роль у розвитку українського музичного мистецтва, збагаченні та розширенні його жанрово-тематичної та виражально-стильової палітри. Крім того, твори Кос-Анатольського стали джерелом поповнення репертуару для численних самодіяльних колективів і виконавців, базою для удосконалення їх професійної майстерності, а також своєрідною школою для початкуючих і навіть зрілих поетів-піснярів.

В основу даної дисертації покладено археографічно-музикознавчий аналіз матеріалів приватного архіву композитора, що стосуються сольної вокальної та хорової ділянки творчої спадщини А. Кос-Анатольського — найважливіших з точки зору значення для української музики жанрів, а також біографії композитора. Дослідник зосереджує увагу на вивченні різного роду документів, в тому числі авторських нотних та інших рукописів. Саме вони покликані суттєво збагатити знання про маловідомі (чи зовсім незнані) сторінки біографії мистця, формування на прикладі окремих творів основних творчих засад. Адже подібних даних практично неможливо знайти в офіційній службовій документації, що, як правило, складає основу державних сховищ. Натомість маємо підстави вважати, що в численних і багатоманітних матеріалах приватного архіву А. Кос-Анатольського на повну силу відобразилась індивідуальна і творча особистість визнаного майстра української хорової та вокальної музики, яка до цього часу в друкованих матеріалах трактувалась переважно однобоко.

Розгляд особистих біографічних документів, визначення їхньої вірогідності відкрили безліч маловідомих або ж приховуваних моментів з життя композитора. Аналіз зібрання нотних рукописів та поетичних текстів до них пролив світло на різні аспекти творчої лабораторії А.Кос-

Анатольського, характерні для нього творчі процеси, дав можливість виявити нові сторінки його творчого доробку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Творча спадщина українських композиторів на джерельному рівні вивчена недостатньо. Усвідомлення цього стало поштовхом для поступової реанімації музикознавчих досліджень, в основі яких — фахове опрацювання архівних матеріалів. Тематика дисертації знаходиться в руслі діяльності Музикознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Вона полягає у формуванні наукової джерельної бази музикознавчих студій через створення описів та каталогів музичних автографів, їх всебічне (палеографічне, текстологічне та ін.) вивчення, а також складання бібліографій та нотографій. Тим самим збагачується вивчення музично-історичного процесу та культурних надбань українського народу, що до цього часу не завжди відзначалося об'єктивністю чи повнотою.

Об'єкт дослідження: Джерелознавчий аспект (документальні джерела) музикознавчих студій, присвячених життю і спадщині композитора А. Кос-Анатольського.

Предметом дослідження в цьому випадку стали історико-документальна біографія композитора та його творча лабораторія в жанрі обробок народних пісень та вокальних (сольних і хорових) композицій.

Методи дослідження: розгляд приватних біографічних документів і згрупування їх у хронологічний ряд; археографічно-музикознавчий аналіз автографів, авторизованих копій нотного та текстового плану; виявлення істинного музичного й поетичного текстів; звернення до них через певний час; оприлюднення нових творів як і невідомих фактів створення знаних композицій та ін., що в підсумку створюють картину життєвого шляху та творчої лабораторії А. Кос-Анатольського.

Мета і завдання дослідження. Головною метою пропонованого дослідження є проникнення в суть різного роду документів та матеріалів приватного архіву А. Кос-Анатольського, каталог яких нещодавно побачив світ. На їх основі доповнити знані відомості про життя і багатогранну особистість мистця, поглибити музикознавчий аналіз популярних зразків сольної вокальної та хорової творчості за допомогою нових знахідок, а також виявити й оцінити невідомі композиції. Важливо при цьому довести наукову значущість аналізу авторського рукопису (зокрема, нотного) для

теоретичного обґрунтування творчих засад композиторської праці. Що стосується офіційних біографічних документів, то на підставі їх фахового аналізу необхідно було якомога детальніше відтворити хронологію усіх важливих подій життя А.Кос-Анатольського. Прагнення досягти поставленої мети зумовило вирішення таких **основних завдань**:

- простежити формування й утвердження національних рис у світогляді мистця в умовах змін суспільно-політичних систем в Західній Україні ;
- окреслити проблематику творів, характерну для композитора періоду 40–80-х років;
- виявити тенденції становлення й утвердження в творчому доробку композитора хорової та сольної вокальної музики, визнаним майстром якої був мистець;
- в обраних жанрах визначити головні напрями процесу творчості А. Кос-Анатольського, виявити пошуки ним власного мистецького обличчя;
- виявити тенденції художнього осмислення й інтерпретації народної пісні, творів літературного походження, класичної спадщини;
- простежити процес опрацювання народного першоджерела в жанрі обробок народних пісень.

До них слід додати й інші не менш важливі завдання, а саме:

- для створення лінійно-хронологічного опису подій виявити усі необхідні документи (особові й офіційні) та відповідно їх інтерпретувати;
- описати нотні чи текстові автографи переважно невідомих творів з точки зору відповідності їх характерним прикметам творчості композитора, певним рисам його стилю;
- на основі багатого документального матеріалу оприлюднити велику кількість ненадрукованих творів, що проливають світло на невідомі сторінки творчої спадщини А. Кос-Анатольського.

Наукова новизна одержаних результатів. Усі попередні праці музикознавців, причетні до даної тематики, обрали об'єктом своїх досліджень життєвий шлях А. Кос-Анатольського (його менший (Й. Волинський) чи більший (А. Терещенко) часовий відрізок), а також окремі сторінки творчої діяльності композитора.

З-поміж цілого ряду статей та розвідок, присвячених його спадщині, більшість становлять ті, що стосуються сценічної музики. Дещо менше уваги приділено вокальній ділянці. До того ж предметом аналізу ставала та частина творчого доробку, яка була відомою і прийнятною з погляду тогочасних офіційних вимог.

Запорукою новаторського резонансу даного дослідження є те, що воно ґрунтується на поєднанні методичних засад археографії та музикознавства. Вперше в українській музикознавчій науці розглядаються документи та матеріали, котрі зберігаються в приватному архіві композитора, отже висвітлюють ту частину його творчої спадщини, що з різних причин дотепер не була оприлюднена. Таким чином, для вивчення проблеми використовуються автографи, авторизовані копії нотного та текстового плану, що до недавнього часу, як джерело цілісного аналізу твору, недооцінювались, а отже й не були предметом спеціальної уваги. Паралельно удосконалено шляхи аналізу такого роду документів, враховуючи чітке дотримання хронології створення конкретних творів, виявлення істинного музичного й поетичного текстів, звернення до них через певний час тощо. Подальший розвиток дістали висновки Й. Волинського, А. Терещенко та ін. про основні засади творчості А. Кос-Анатольського, формування його стилю, особливості музичної мови на прикладах невідомих досі творів.

Важливим є і той факт, що вперше простежуються тенденції еволюції творчого доробку композитора та його громадської діяльності в контексті розвитку українського музичного життя 40-х–80-х років на основі аналізу й зіставлення різного роду матеріалів і документів. Остання обставина стала підставою для створення першої історико-документальної біографії українського композитора. Зокрема повністю відновлено родовід А. Кос-Анатольського.

У процесі роботи над творчими матеріалами складено списки збережених в архіві обробок народних пісень, неопублікованих хорів та солоспівів.

Теоретичне і практичне значення дисертації полягає в розробці нового джерелознавчо-археографічного аспекту дослідження творчої лабораторії композитора, котрий може послужити методологічним орієнтиром для інших істориків-музикознавців. Аналіз і введення в науковий обіг численних маловідомих матеріалів приватного архіву А. Кос-Анатольського дають підстави для створення подальших монографічних праць, лекційних курсів,

доповідей, присвячених цьому композиторові. Аналіз маловідомих творів може сприяти їх популяризації у навчально-педагогічній діяльності та виконавстві.

Особистий внесок пошукача. Наукові висновки та основні положення, що містяться в дисертації, одержано пошукачем особисто в процесі вивчення матеріалів і документів домашнього архіву А. Кос-Анатольського з дозволу і при всебічному сприянні дружини композитора п. Надії Кос.

Апробація результатів дисертації. Окремі результати досліджень доповідались на засіданнях Музикознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1995 р.), та письмово висвітлювались в ювілейному виданні, присвяченому 90-річчю композитора у грудні 1999-го. Дисертація обговорювалась на засіданнях відділу музикознавства ІМФЕ ім. М. Т. Рильського.

Публікації. Основні результати дисертації викладено в чотирьох працях (Каталозі рукописів та статтях).

Структура і об'єм роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів основної частини, висновків, приміток, бібліографії та різного роду додатків.

Загальний обсяг дисертації 193 сторінки. Список використаних джерел включає 100 найменувань.

Автор виносить щиру подяку дружині А. Кос-Анатольського п. Надії Кос та доктору мистецтвознавства професору Ю. Ясиновському за сприяння щодо організації праці над архівними матеріалами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Дисертаційна робота присвячена вивченню життєвого шляху і творчої лабораторії в ділянці вокальної (сольної та хорової) спадщини А. Кос-Анатольського на основі дослідження документів і матеріалів його приватного архіву.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційного дослідження, визначено його мету, завдання і об'єкти аналізу, а також наукову новизну і практичну цінність роботи, надаються відомості про її апробацію.

Перший розділ присвячено детальному (в деяких випадках з точністю до місяця) висвітленню життєпису композитора на основі документальних першоджерел, спогадів сучасників, зіставлення і аналізу різних фактів у контексті історичних подій. Особливу увагу приділено родинному оточенню, часу навчання у гімназії та університеті, в результаті чого юнак отримав добру фахову освіту у кращих тогочасних педагогів, сягнувши в подальшому вершин національного професійного мистецтва. Маловідомим у житті А. Кос-Анатольського до цього часу залишався і період німецької окупації Львова. Загалом творчий шлях митця охоплює приблизно 40 років життя композитора, однак говорити про яку-небудь чітку його періодизацію не можна. Крім власне життєписних моментів подано характеристику особистості, рис характеру, світоглядних позицій митця.

Матеріали архіву дали змогу відкрити багато досі невідомих чи схематично або й тенденційно інтерпретованих моментів біографії А. Кос-Анатольського. До таких належать, зокрема, служба батька в УГА, активна участь сестри Марусі в організації українських націоналістів. Розкривається і діяльність А. Кос-Анатольського в радянський час. У центрі уваги — його робота на посаді Голови Львівського відділення Спілки композиторів України та депутата Верховної Ради СРСР, розкриття її українсько-патріотичної сутності, постійне спрямування львівських композиторів та громадськості на тісне згуртування навколо певних суспільно-вагомих справ тощо. Зауважимо, що, працюючи над джерелами, які стосуються біографії А. Кос-Анатольського, вибірково використовується листування та публіцистичні праці композитора, які чекають окремого вивчення.

У **другому розділі** розглядається праця композитора в жанрі обробок народних пісень, що стала для А. Кос-Анатольського справжньою школою

опанування національного стилю. До народної творчості композитор послідовно звертався протягом усього творчого життя. Ним створено понад 30 обробок для різних виконавських складів. Продовжуючи розвивати кращі традиції цього жанру, композитор найчастіше схиляється до психологічного типу обробки, який знайшов своє вираження у таких відомих і популярних творах, як „Зелена ліщина“, „Фурман“, „Горіла липка“, „Ой, п'ю ж бо я горілоньку“, „Чотири воли пасу я“, „Чоловіче, я слаба“ та ін.

Архівні документи розкривають різне походження фольклорних оригіналів, конкретні імена адресатів, що постачали їх композиторові. Серед них — видатна співачка Соломія Крушельницька, фахівці у ділянці збирання й записування народних пісень (В. Гошовський, Л. Яценко), любителі фольклору, виконавці-співаки (учасники хору „Лемковина“) та ін. Архівні матеріали допомогли проникнути в творчу лабораторію А. Кос-Анатольського, зокрема, визначити метод опрацювання композитором першоджерела. При цьому наголос зроблено на порівняльному аналізі фольклорного матеріалу і обробки А. Кос-Анатольського (збереження чи зміни мелодії, тексту тощо). Дисертант аналізує різні аспекти роботи над обраним зразком: мелодичну, поетичну, ритмічну, формотворчу, створення фортепіанного супроводу.

Збережені матеріали підтверджують нахил композитора до певних жанрів. Зазначається, що часто А. Кос-Анатольський брався за опрацювання популярних народних пісень, так би мовити, еталонних для того чи іншого регіону. Неабияке місце серед обробок займають і пісні літературного походження, в основу яких покладено, зокрема, поезію Л. Глібова, Л. Лепкого, К. Малицької, С. Мидловського, фольклорні записи Лесі Українки. Наведено і приклад того, як хорова обробка А. Кос-Анатольського сприяла утвердженню пісні в концертному репертуарі як народної, хоча за генезою вона є авторською. Йдеться про широко відому „Гей, браття опришки“ на слова М. Устияновича.

Значну увагу А. Кос-Анатольського привернула пісня-романс, в тому числі і популярні галицькі зразки. Їх авторами, серед інших, були січові стрільці Л. Лепкий та М. Гайворонський. Оприлюднення деяких з них, як і їх характеристика — досі невідома сторінка спадщини композитора. Зміст розділу, хоча і обмежений аналізом творчості в жанрі обробок однієї

особистості, все ж дає можливість провести ряд типологічних аналогій і безпосередньо проектується на широку проблему „композитор-фольклор“.

Третій розділ висвітлює особливе місце хорової музики у мистецькому доробку композитора. Глибокі і давні традиції хорового співу, поява нових професійних колективів, що вимагали нового власне українського репертуару, бурхливий розвиток масової пісні з одного боку та природній нахил таланту з іншого визначили закономірність звернення композитора до цього жанру. Матеріали архіву підтверджують, що його хорові твори, навіть у тих випадках, коли відтворюють радянське життя, все ж мають чітку національну визначеність, фольклорні ознаки українських народних пісень. В них — проста й доступна форма, емоційно насичена мелодика, майстерність хорового викладу. Усе це, а також збагачення тематики, розширення кола використаної сучасної поезії, поставило їх у ряд кращих завоювань української хорової музики.

Хронологічний порядок, обраний дисертантом для аналізу, допомагає крок за кроком прослідкувати зростання творчої майстерності композитора, хоча основні засади його хорового письма сформувались вже у ранній період. Вони поступово проілюстровані на прикладі авторизованих рукописів різних хорових творів — акапельних і з супроводом, мішаних і чоловічих. Серед композицій вирізняються дві найбільш чисельні групи — ліричні хорові пісні (скерцо, коломийки, коліскові, хори-гуморески) та патріотичні твори (пісні-марші, робітничі, молодіжні). До останньої групи належить доволі велика кількість пісень «на замовлення», особливості створення котрих (як і інших творів) розкрито на конкретних прикладах. Назвемо хоча б твори, присвячені містам. Більша частина з них виявлена лише в рукописному вигляді: „Донецька трава“, „Мій рідний Станіслав“, „Дума про Київ“, „Мій Херсоне!“, „Ода Львову“, „Ужгороді мій“ та багато інших. Загалом їх кількість, включаючи твори, присвячені малим містечкам України, налічує більше 30-ти назв.

Перелік імен поетів, до яких звертався А. Кос-Анатольський, свідчить, що пріоритети надавались тим, чия творчість була спрямована в основному на втілення радянської тематики. Це пояснюється тогочасними реаліями, прагненням композитора йти в ногу з життям, відповідати тодішнім вимогам репертуару. Прикметно, що формування мелодично-ритмічної основи його хорів брало свій початок, як правило, від української народної музики,

зокрема, танцювально-жартівливих жанрів. Такі твори часто виконувались і ставали популярними.

В процесі роботи над хоровими творами виявилась яскрава індивідуальність композитора. Це стосується не тільки відбору й вмілого використання відомих виразових засобів, а й власних творчих знахідок, різноманітної тематики, багатства образів при яскравій характерній мелодії.

Сольним вокальним творам присвячено **четвертий розділ** дослідження. В ньому розглядаються архівні матеріали, що проливають світло на процес творення (творчу лабораторію) пісень та романсів композитора. Слід підкреслити, що це одна з найбагатших і найяскравіших сторінок музичної спадщини мистця, адже пісенність була основною ознакою його творчої ментальності. Досить сказати, що власний хронологічний Список творів композитора за 1930–1983 рр. нараховує аж 291 назву пісень, романсів, солоспівів.

А. Кос-Анатольський розпочинає своє активне музичне життя наприкінці 1939-го року, але на безпосереднє створення музичних композицій його посправжньому надихає робота в театрі мініатюр „Веселий Львів“ в роки німецької окупації міста. Початки творчості виявляються і у спробах покласти на музику власний поетичний текст.

Архівні матеріали дають можливість розкрити широкий спектр літературних постатей, до яких звертався композитор. Цілий ряд сольних вокальних творів написано вже у зрілі роки на тексти класиків української поезії Т. Шевченка, Л. Українки. Солоспів „Не він один“ та „Дума про Золоті віки“ на слова геніальної поетеси стали одними з кращих зразків громадянської лірики А. Кос-Анатольського.

На вірші І. Франка написано кілька вокальних творів, а „Ой ти, дівчино, з горіха зерня“ та „Отсе тая стежечка“ набули величезної популярності, незважаючи на створені на ці ж тексти твори інших композиторів.

У процесі вивчення матеріалів архіву знайдено авторизовані рукописи цілого ряду вокальних творів на слова поетів-січових стрільців – С. Чарнецького, В. Пачовського, Ю. Шкрумеляка. Ця досі не відома широкому загалу сторінка творчості А. Кос-Анатольського представлена відповідно солоспівками „Гей, снилося мені“ (1958, 1965), „Іване без роду“ (1958), „Забудь мене“ (1968), „Ода до Говерли“ (1958).

Увагу композитора в різний час привертають Р. Братунь і Д. Павличко, А. Пашко і М. Петренко, І. Кутень, М. Рильський, Д. Луценко. А на слова В. Шекспіра, В. Сосюри та Л. Реви в різний час були написані вокальні цикли, що мають свої драматургічно-стильові особливості.

Велика кількість збережених рукописів поетичних текстів розкриває риси А. Кос-Анатольського як поета-пісняка. Ця цікава сторінка творчості мистця повинна стати темою окремого дослідження літературознавців. На прикладах „Осіннього вальсу” та „На Підгір'ю” послідовно розкрито процес роботи над текстом, який часто тривав довше, ніж створення завершеної музичної композиції. Це пояснюється зверненням автора до різних лексичних варіантів, високою вимогливістю та почуттям відповідальності, притаманних композитору.

Лірична естрадна пісня „Золота дівчина” (на власний поетичний текст) — приклад звернення композитора до одного і того ж матеріалу через доволі довгий проміжок часу (1961 — I ред., 1975 — II ред.). Цікаво, що обидві редакції твору суттєво відрізняються, що відкриває ще одну сторінку творчої лабораторії мистця, а саме створення різних музичних редакцій твору на один текст.

Матеріали архіву дають можливість проникнути і в особливу сферу творчості композитора, яка була близькою його серцю, але залишалась в радянський час за межею прийнятного — розважальну музику. У ній — калейдоскопічне розмаїття танцювальних форм міжвоєнних років — естрадна румба, фокстрот, чарльстон, твіст, свінг, сатиричні куплети, і, звичайно, улюблені — танго та вальс. Наголошується, що А. Кос-Анатольський переосмислив їх по-своєму, використовуючи то елементи фольклору, то блюзові гармонії, вигадливу ритміку чи барвисту інструментовку. Аналогічне поєднання фольклорних елементів і сучасних ритмів визначило потужний струмінь сучасної естрадної музики.

ВИСНОВКИ

Результати дисертації переконливо доводять, що звернення до архівних документів і матеріалів є обов'язковою умовою й важливою складовою розвитку сучасного музикознавства. Це особливо актуально в контексті загальних завдань україністики, присвячених, зокрема, вивченню музичної спадщини. Застосування нової методики, заснованої на використанні в музикознавстві засад археографії, сприяє не тільки поглибленню результатів існуючих досліджень життя і творчості А. Кос-Анатольського, а й дозволяє зробити ряд узагальнюючих висновків, щодо спрямування його творчої діяльності. Так, вивчення численної кількості різного роду документів і матеріалів домашнього архіву А. Кос-Анатольського ще раз підтверджує, що творчість композитора на певному відрізку історії української музики (40-х–80-х рр.) розгорталась в річищі розвитку традицій, оновлених відповідно віянням сучасності. Мистецтво композитора відображало тогочасні суспільні реалії, тому кожний його твір слід розглядати передусім як документ свого часу.

Вивчення рукописів важливе тим, що дає можливість відтворити творчий процес у розвитку, починаючи від першого чорновика. У процесі роботи над авторизованими рукописами (а в разі їх відсутності - іншими документами), порівняння різних редакцій не тільки сприяло встановленню істинної дати створення твору, а й дозволило виявити або точніше окреслити основні творчі засади, риси стилю композитора тощо. Завдяки детальному аналізу збережених автографів та інших матеріалів вдалося, крім іншого, відновити й авторські назви кількох уже виданих творів, виправити помилки, що трапляються в друкованих виданнях.

Документи стверджують, що А. Кос-Анатольський постійно прагнув до збагачення тематики, розширення кола використаної сучасної поезії, шукав оригінальних композиційних вирішень драматургії, образного розвитку. Архівні свідчення проливають нове світло на постать і діяльність композитора, дозволяють розрізнити те, що було кон'юнктурним, даниною вимогам панівної ідеології, і те, що справді надихало мистця-патріота.

Звичайно, не всі погляди А. Кос-Анатольського, як і створене ним, сьогодні може бути однозначно прийнятним, але не варто забувати, що він

жив і творив у своєму часі, ставши в один ряд з кращими представниками української музичної культури.

Запропонований у дисертації метод археографічних досліджень може мати важливе значення для висвітлення діяльності інших композиторів і тим самим допомогти ліквідувати ряд «білих плям» в історії та теорії української музики.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

1. Архівна спадщина композитора Анатолія Кос-Анатольського. Каталог рукописів / Укл. і автор передм. О. Мельник-Гнатишин. — Львів: НТШ, 1998. — 352 с.

2. Мельник-Гнатишин О. Обробки народних пісень А. Кос-Анатольського (до 90-річчя від дня народження композитора) // Народна творчість і етнографія, №5-6(264-265), 1999р. — С.94-101.

3. Мельник-Гнатишин О. Архів А. Кос-Анатольського у світлі завдань музичного джерелознавства // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету ім. В. Гнатюка: Серія: Мистецтвознавство. №2(3). — 1999. — С.71-75.

4. Гнатишин О. Пісенна творчість А. Кос-Анатольського в контексті музикознавчого джерелознавства // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. — Вип. 5. — Львів: Світ, 2000. — С.143-156.

АНОТАЦІЯ

Гнатишин О. Є. Джерелознавчий аспект дослідження творчої лабораторії Анатолія Кос-Анатольського (на матеріалах архіву композитора).— Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 — музичне мистецтво.— Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, Київ, 2000.

У дисертації вперше з сучасних позицій розглядаються проблеми джерелознавчого дослідження життя і творчої лабораторії композитора А. Кос-Анатольського на матеріалах його приватного архіву. Застосування археографічної методики дослідження автографів, авторизованих копій та інших рукописів, наявних у архіві (зокрема, невідомих творів) дозволило пролити світло на характерні риси творчого методу композитора. Дисертант зосереджує основну увагу на створенні історико-документальної біографії мистця та його творчій лабораторії в ділянці сольного вокального та хорового доробку.

Ключові слова: творча лабораторія, архів, автограф, біографія, обробка народної пісні, хорова і сольна вокальна творчість.

АННОТАЦИЯ

Гнатишин О. Е. Источниковедческий аспект исследования творческой лаборатории Анатолия Кос-Анатольского (на материалах архива композитора). — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 - музыкальное искусство.— Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М. Т. Рильского НАН Украины, Киев, 2000.

В диссертации впервые с современных позиций рассматриваются проблемы источниковедческого исследования жизни и творческой лаборатории композитора А. Кос-Анатольского на материалах домашнего архива композитора. Применение археографической методики исследования

автографов, авторизованных копий и других рукописей, существующих в архиве (в том числе, неизвестных сочинений) проливает свет на характерные черты творческого метода композитора. Диссертант сосредотачивает основное внимание на создании историко-документальной биографии композитора и его творческой лаборатории в области сольного вокального и хорового наследия.

Ключевые слова: творческая лаборатория, архив, автограф, биография, обработка народной песни, хоровое и сольное вокальное творчество.

SUMMARY

Hnatyshyn O. Ye. Investigation of the Sources of Creative Activity of Anatoliy Kos-Anatolsky (on the basis of the composer's archives). - Manuscript.

Thesis of Scientific paper for a scientific degree of the Candidate of Arts by speciality 17.00.03 - musik art. - Institute of Arts, Folklore and Ethnology named after M. Rylsky of the Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2000.

For the first time in the history of musik the scientific paper investigates the sources dealing with the life and creative activity of the composer on the basis of his home archives. Archeographical methodology of the investigation of autographs, author's copies and other manuscripts of the archives (in particular unknown ones) taking into consideration modern principles is used. Beculiar features of the composer's creative methods are revealed. The paper focuses on the formation of the historical and dokumentary biography and analysis of the solo vocal and choral creation of the composer who entered the history of the Ukrainian music as one of its most brilliant, unique and active creators.

The aim of the investigation is to understand the essence of different documents dealing with a personality and creative peculiarities of A.Kos-Anatolsky which so far has been interpreted one-sided in the printed issues. This will give the possibility to enrich and improve the known facts of the life and multisided personality of the composer, to present thorough skilful musical analysis of the known and popular pieces of the selekted ganres by means of new finds, also it will help to reveal and evaluate unknown pieces. It is important to prove scientific importance of the analysis of the author's manuscripts (in particular of music notes) for theoretical explanation of the creative methods of

the composer's work. Such combination of 'methodological principles of archeography and music is the landmark of the innovation of this scientific investigation.

The paper consists of the introduction, four chapters of the main part, conclusions, bibliography (100 items) and variety of notes. Totally it is 183 pages.

The introduction deals with the importans of the investigation, its aim, objective and tasks. Chapter 1 is devoted to profound description of the composer's life on the basis of the documentary sources, comparison and analysis of different facts in the context of the historical events. Chapter 2 deals with the composer's work on folk songs where A. Kos-Anatolsky achieved a truly national style. Chapter 3 speaks about a special place of choral music in the composer's creative activity. Chapter 4 deals with solo vocal pieces. While working with the author's manuscripts we managed to find out true dates of writing of some works, to distinguish creative methods and style of the composer, etc.

Method of archeographical investigation proposed in the scientific paper may be very helpful in studying the life and creative activity of other composers and thus to bill in all the blanks in the history and theory of Ukrainian music.

Key words: archives, autograph, biography, work on folk song, choral and solo vokal creation.

451971

АВ 47.592

Підписано до друку 20.12.00 р. Формат 60x84 1/16.

Ум. друк. арк. 0.75. Наклад 100

Надруковано у видавничому центрі
Наукового товариства ім. Шевченка.

79021, Львів, вул. Винниченка, 24

МИСТ